

Bruxelles, 30.8.2021.
COM(2021) 494 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE VIJEĆU I EUROPSKOM PARLAMENTU

**Sažetak godišnjih izvješća o provedbi operativnih programa sufinanciranih iz Fonda
europske pomoći za najpotrebitije u 2019.**

Sažetak godišnjih izvješća o provedbi operativnih programa sufinanciranih iz Fonda europske pomoći za najpotrebitije u 2019.

1. UVOD

Fondom europske pomoći za najpotrebitije (FEAD) nastoje se ublažiti najteži oblici siromaštva u EU-u kao što su oskudica hrane, siromaštvo djece i beskućništvo. Za razdoblje od 2014. do 2020. ukupna dostupna sredstva iz FEAD-a¹ iznose 3,8 milijardi EUR (tekuće cijene). EU osigurava najviše 85 % sredstava, a države članice vlastitim sredstvima dopunjuju ostatak. Tako ukupna vrijednost Fonda iznosi otprilike 4,5 milijardi EUR.

Države članice mogu se koristiti sredstvima Fonda na dva načina:

- za operativni program za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć (OP I), i/ili
- za operativni program za socijalno uključivanje najpotrebitijih osoba (OP II).

Uz hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć nužne su i popratne mjere, primjerice obrazovne aktivnosti za promicanje zdrave prehrane te savjeti o pripremi i pohrani hrane, psihološka i terapijska potpora, programi za stjecanje vještina, savjeti o upravljanju kućnim proračunom, društvene aktivnosti i aktivnosti rasonode te pružanje pravnih usluga.

U skladu sa svojom pravnom osnovom² ovaj se sažetak temelji na nacionalnim izvješćima o provedbi iz 2019., koja je Komisija primila od država članica³. Stoga u ovo izvješće nisu uključene nove odredbe koje su suzakonodavci 2020. donijeli kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19.

Ipak, izvješće kao i prethodnih godina uključuje kretanja i financijske informacije za razdoblje nakon 2019., ako su dostupni, posebno o inicijativama Komisije tijekom pandemije i drugim inicijativama te o sljedećem višegodišnjem financijskom okviru (VFO) za razdoblje 2021.–2027.

U godini izvješćivanja, tj. prije pandemije bolesti COVID-19, udio osoba kojima prijete siromaštvo ili socijalna isključenost bio je u padu sedmu godinu zaredom i smanjio se s 21,9 % u 2018. na 21,4 % u 2019. Udio osoba pogođenih teškom materijalnom oskudicom smanjio se s 5,9 % u 2018. na 5,4 % u 2019. (riječ je o 27,3 milijuna ljudi, odnosno 2,4 milijuna manje nego prethodne godine).

Međutim, 107 milijuna ljudi i dalje je u opasnosti od siromaštva i socijalne isključenosti. Cilj EU-a da se broj osoba kojima prijete siromaštvo ili socijalna isključenost smanji za najmanje 20 milijuna do 2020. nije ostvaren (broj je do kraja 2019. smanjen tek za 10 milijuna). Djeca, a posebno djeca niskokvalificiranih roditelja, i osobe s invaliditetom izloženi su znatno većoj opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti. Ukupno 23,1 % djece (do 16 godina) 2019. bilo je u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti. Udio osoba koje žive u vrlo skromnim stambenim uvjetima⁴, što je jedan od najtežih oblika

¹ Uredba (EU) br. 223/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o Fondu europske pomoći za najpotrebitije (SL L 72, 12.3.2014., str. 1.). Uredba je izmijenjena u kolovozu 2018. revizijom Financijske uredbe: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX:02014R0223-20180802>

² Članak 13. stavak 9. Uredbe (EU) br. 223/2014.

³ Izvješće o provedbi dostavilo je svih 27 država članica. Budući da su države članice zbog iznimnih okolnosti uslijed pandemije sva izvješća o provedbi dostavile do kraja rujna 2020. umjesto do kraja lipnja 2020., postoji vremenski odmak u sveukupnom agregiranom izvješćivanju.

⁴ Stopa stanovništva u vrlo skromnim stambenim uvjetima definira se kao postotak stanovništva koji živi u stambenom objektu koji se smatra prenapučenim i koji ima najmanje jedno od sljedećih obilježja skromnih stambenih uvjeta: krov koji prokišnjava, nepostojanje kade/tuša ni zahoda u zatvorenom prostoru ili stambeni objekt koji se smatra premračnim.

siromaštva, 2019. bio je 3,8 %, što je samo 0,2 % manje nego 2018. Ukratko, statistički podaci pokazuju da se situacija povezana sa siromaštvom u EU-u do 2019. općenito poboljšavala.

Međutim, sve se više strahuje od velikog povećanja siromaštva jer će pandemija bolesti COVID-19 vrlo vjerojatno pridonijeti pogoršanju situacije, u suprotnosti s kretanjima brojki do 2019. Zbog pandemije se vjerojatno povećao broj obitelji kojima prijeti siromaštvo ili socijalna isključenost, a općenito su se vjerojatno povećale i društvene nejednakosti u područjima obrazovanja i mentalnog zdravlja⁵. Stoga je i dalje potrebno pružati potporu društvenim skupinama u najnepovoljnijem položaju.

2. BUDUĆA KRETANJA U EUROPSKOJ UNIJI

Komisija je zbog pandemije COVID-a 19 donijela dvije investicijske inicijative kao odgovor na koronavirus (CRII). Druga od njih (CRII+)⁶, donesena u travnju 2020., omogućava izuzetnu fleksibilnost pri upotrebi europskih strukturnih i investicijskih fondova. Osim toga, u okviru nje uvedena je posebna potpora za najpotrebitije tako što su promijenjena pravila za upravljanje programom FEAD-a tako da se upravljačkim tijelima, partnerskim organizacijama i drugim dionicima omogućilo da brzo reagiraju na nove izazove. Primjerice, sada je moguće dostavljati osobnu zaštitnu opremu te pomoć u hrani i osnovnu materijalnu pomoć, potonje dvoje putem vaučera, čime se smanjuje opasnost od zaraze za osobe koje pružaju pomoć. Tom je inicijativom uvedeno i financiranje cjelokupnog iznosa za obračunsku godinu 2020.–2021. Primjena inicijativa CRII i CRII+ do kraja travnja 2021. dovela je do 12 prijedloga izmjene programa FEAD-a u devet država članica (AT, ES, FR, HR, HU, LU, IT, PT i RO): osam izmjena radi primjene financiranja cjelokupnog iznosa i četiri izmjene radi uvođenja hitnih mjera kao odgovor na pandemiju COVID-a 19.

Osim toga, Pomoć za oporavak za koheziju i europska područja (REACT-EU)⁷ stupila je na snagu u prosincu 2020. u okviru instrumenta za oporavak „Next Generation EU”. REACT-EU osigurava dodatna sredstva za aktualne programe kohezijske politike i omogućava državama članicama da dodijele dodatna sredstva za program FEAD-a. Radi brze provedbe države članice primit će znatna sredstva za pretfinanciranje (11 %) kako bi mogle odmah primijeniti dodatna sredstva, pa nacionalno sufinanciranje ponovno neće biti potrebno.

FEAD je u okviru VFO-a za razdoblje 2021.–2027. integriran u Europski socijalni fond plus (ESF+) kako bi se poboljšale sinergije tih fondova. Da bi se povećala potpora za socijalnu uključenost, Uredbom o ESF-u plus⁸ propisuje se da se barem 25 % sredstava iz dijela ESF-a plus pod podijeljenim upravljanjem treba dodijeliti za poticanje socijalne uključenosti (20 % u okviru ESF-a za razdoblje 2014.–2020.), uz najmanje 3 % dodatnih sredstava po državi članici za rješavanje problema materijalne oskudice, što je trenutačno glavni cilj FEAD-a.

⁵ *Growing up in lockdown: Europe's children in the age of COVID-19* (Odrastanje uz zabranu kretanja: djeca u Europi u doba bolesti COVID-19). <https://www.eurochild.org/resource/growing-up-in-lockdown-europes-children-in-the-age-of-covid-19/>

⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/qanda_20_574

⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/QANDA_20_948

⁸ Uredba (EU) 2021/1057 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o uspostavi Europskog socijalnog fonda plus (ESF+) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1296/2013

Vijeće je na temelju prijedloga Komisije donijelo preporuku o uvođenju „europskog jamstva za djecu”⁹. Ta je inicijativa konkretan rezultat akcijskog plana europskog stupa socijalnih prava i njome se provodi načelo br. 11 tog stupa, prema kojem djeca imaju pravo na pristupačan i kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje te na zaštitu od siromaštva. U preporuci se države članice poziva da djeci kojoj je potrebna pomoć (odnosno osobama mlađima od 18 godina koje žive u kućanstvima izloženima riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti) zajamče besplatan i djelotvoran pristup nizu ključnih usluga, uključujući barem jedan zdrav obrok svaki školski dan i općenito djelotvoran pristup zdravoj prehrani. Preporukom se države članice potiče da:

- podupiru pristup zdravim obrocima i izvan školskih dana, među ostalim putem potpore u naravi ili financijske potpore,
- osiguraju da prehrambeni standardi u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te obrazovnim ustanovama odgovaraju posebnim prehrambenim potrebama,
- ograniče oglašavanje i dostupnost hrane s visokim udjelom masti, soli i šećera u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te obrazovnim ustanovama, te
- djeci i obiteljima pružaju odgovarajuće informacije o zdravoj prehrani djece.

3. KOORDINACIJA FEAD-a NA RAZINI EU-a

Stručna skupina FEAD-a i dalje je glavni forum za razmjenu informacija među upravljačkim tijelima o provedbi Fonda. Sastala se dvaput 2019. i četiri puta 2020. kako bi razmotrila aspekte provedbe programa FEAD-a, posebno popratne mjere, donacije hrane, revizije, koordinaciju s drugim fondovima EU-a, pojednostavnjene mogućnosti obračuna troškova i e-vaučere. Na dnevnom redu sastanaka održanih 2020. bio je i odgovor na krizu povezanu s pandemijom bolesti COVID-19, uključujući odgovarajuće izmjene Uredbe o FEAD-u. Stručna skupina FEAD-a sastala se s tehničkom radnom skupinom ESF-a u listopadu i prosincu 2020.

Kad je riječ o odnosima s dionicima, Komisija je od 2016. do kraja 2019. bila domaćin 18 sastanaka Mreže FEAD-a. Na svakom su sastanku sudionici imali priliku predstaviti studije slučaja te raspravljati o problemima i rješenjima povezanim s posebnim aspektima provedbe FEAD-a, primjerice ciljanim uključivanjem najpotrebitijih kao što su djeca, beskućnici i starije osobe. Na jednom od sastanaka održanih 2019. u središtu interesa bili su praćenje i evaluacija Fonda, uz isticanje značajnog djelovanja upravljačkih tijela i partnerskih organizacija. Aktivnosti umrežavanja u okviru FEAD-a nastavile su se 2020. i 2021. prvom godišnjom konferencijom Zajednice FEAD-a (listopad 2020.), na kojoj su analizirana postignuća FEAD-a te se raspravljalo o budućim izazovima. U veljači 2021. održan je tematski seminar na kojem se raspravljalo o novim korisnicima mjera financiranih putem FEAD-a i novim praksama koje su provedene tijekom krize uzrokovane bolešću COVID-19. U skladu s Uredbom Komisija je 2018. i 2019. bila domaćin i godišnjih sastanaka na razini EU-a pod vodstvom predstavnika partnerskih organizacija. Ti su sastanci bili usmjereni na prelazak na novu fazu izgradnje kapaciteta.

⁹ Preporuka Vijeća (EU) 2021/1004 od 14. lipnja 2021. o uspostavi europskog jamstva za djecu

4. NAPREDAK U PROVEDBI OPERATIVNIH PROGRAMA¹⁰

4.1. Financijska provedba

Financijska provedba programâ FEAD-a 2019. u skladu je s očekivanim trendom. Ukupni prihvatljivi javni rashodi dodijeljeni programima FEAD-a 2019. smanjili su se na 608 milijuna EUR nakon što su se postupno povećavali s 569,5 milijuna EUR 2016. na 633,3 milijuna EUR 2017. i 762,2 milijuna EUR 2018. To smanjenje u skladu je sa znatnim udjelom proračuna FEAD-a koji je već dodijeljen prethodnih godina.

Krajem 2019. ukupna dodijeljena financijska sredstva (za razdoblje 2014.–2019.) iznosila su gotovo 3,340 milijardi EUR, odnosno 74 % ukupnih sredstava programâ (što uključuje sredstva EU-a i nacionalno sufinanciranje). Plaćanja korisnicima bila su nešto manja 2019. (478,5 milijuna EUR) nego 2018. (501,2 milijuna EUR), ali i dalje su bila znatno viša nego prethodnih godina (412,8 milijuna EUR 2017. i 435,2 milijuna EUR 2016.). Za detaljnu financijsku raščlambu po pokazateljima i državama članicama vidjeti tablicu I. u Prilogu¹¹.

Države članice su u zahtjevima za plaćanje podnesenima Komisiji 2019. prijavile 663,9 milijuna EUR prihvatljivih javnih rashoda. Taj je iznos znatno veći nego prethodnih godina (346,4 milijuna EUR 2018., 478,2 milijuna EUR 2017. i 353,4 milijuna EUR 2016.), djelomično zbog fleksibilnosti koja je omogućena državama članicama za podnošenje zahtjeva za plaćanje. Za razdoblje 2014.–2019. Komisiji su ukupno dostavljeni zahtjevi za plaćanje u vrijednosti 1 888,3 milijuna EUR.

Komisija je do 31. prosinca 2019. nadoknadila 1,5 milijardi EUR u obliku međuplaćanja (2 milijarde EUR do kraja 2020., što je 52 % dodijeljenih sredstava za razdoblje 2014.–2020.). Financijska provedba FEAD-a općenito dobro napreduje i podudara se s napretkom programa na terenu (vidjeti sljedeći odjeljak). Dapače, dosad je bilo vrlo malo slučajeva automatskih opoziva¹².

4.2. Provedba na terenu

Pomoć pružena u okviru FEAD-a i profil krajnjih primatelja

Pomoć iz FEAD-a u 2019. pružala se u 26 država članica oslanjajući se na napredak postignut prethodnih godina¹³. Većina država članica (22 od 26) dijelila je hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć i nudila popratne mjere (OP I, vidjeti tablicu 1.), dok je Italija prvi put izvijestila o vrijednostima povezanim s osnovnom materijalnom pomoći u sustavu praćenja¹⁴. Četiri države članice nastavile su provoditi programe socijalne uključenosti (OP II, vidjeti tablicu 1.).

¹⁰ Na slikama je prikazana situacija u programskom razdoblju 2014.–2020. do 31. prosinca 2019. prema godišnjim izvješćima o provedbi dostavljenima do 21. listopada 2020.

¹¹ Nekoliko država članica ažuriralo je određene vrijednosti zajedničkih pokazatelja uloženi sredstava iz FEAD-a za 2015., 2016., 2017. i 2018. Stoga se vrijednosti navedene u ovom odjeljku mogu razlikovati od vrijednosti objavljenih prethodnih godina.

¹² Automatski opozivi primijenjeni su samo na Ujedinjenu Kraljevinu jer je odlučila da neće provoditi FEAD. Komisiju je 20. siječnja 2020. pisanim putem obavijestila o svojem povlačenju iz operativnog programa za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć za potporu u okviru programa FEAD-a za razdoblje od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2020.

¹³ Rumunjska 2019. nije pružala pomoć zbog kašnjenja u preoblikovanju svojeg operativnog programa uslijed institucijskih promjena te problema povezanih s javnom nabavom.

¹⁴ Italija je 2018. počela dijeliti osnovnu materijalnu pomoć u okviru mjere 4., ali nije ništa navela u sustavu praćenja.

Tablica 1. Vrsta pomoći pružene 2019.

OP	Vrsta pomoći	Država članica
OP I	Hrana	BE, BG, EE, ES, FI, FR, MT, PL, PT, SI (10)
	Osnovna materijalna pomoć	AT (1)
	Oboje	CY, CZ, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, SK (11)
OP II	Socijalna uključenost	DE, DK, NL, SE (4)

Izvor: SFC2014

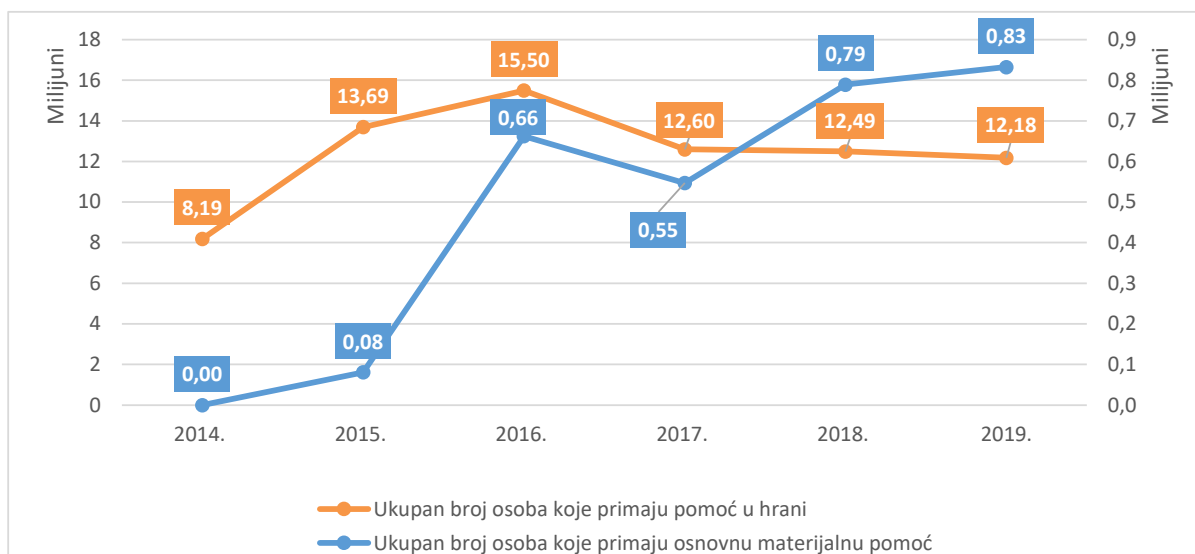
Procijenjeno je da je 2019. u okviru FEAD-a 12,2 milijuna osoba primilo pomoć u hrani, više od 800 000 osnovnu materijalnu pomoć, a 30 000 pomoć u pogledu socijalne uključenosti. Ukupno je od pomoći FEAD-a korist ostvarilo više od 12,5 milijuna osoba, prema konzervativnoj procjeni¹⁵. Najveća povećanja broja krajnjih primatelja zabilježena su u Francuskoj (450 132 više nego 2018.), Hrvatskoj (132 675 više), Latviji (58 904 više), Irskoj (42 713 više) i Finskoj (34 229 više). S druge strane, u 17 država članica zabilježen je manji broj krajnjih primatelja, posebno u Italiji (594 297 manje nego 2018.)¹⁶, Grčkoj (70 961)¹⁷, kao i u Češkoj, Bugarskoj, Poljskoj i Slovačkoj. Osim toga, Rumunjska se i dalje suočava s poteškoćama u provedbi (više o tome u nastavku).

¹⁵ U operativnim programima u kojima se istim osobama pružaju i pomoć u hrani i osnovna materijalna pomoć vidljivo preklapanje u podacima godišnjih izvješća o provedbi oduzeto je za potrebe izvješćivanja o agregiranim vrijednostima.

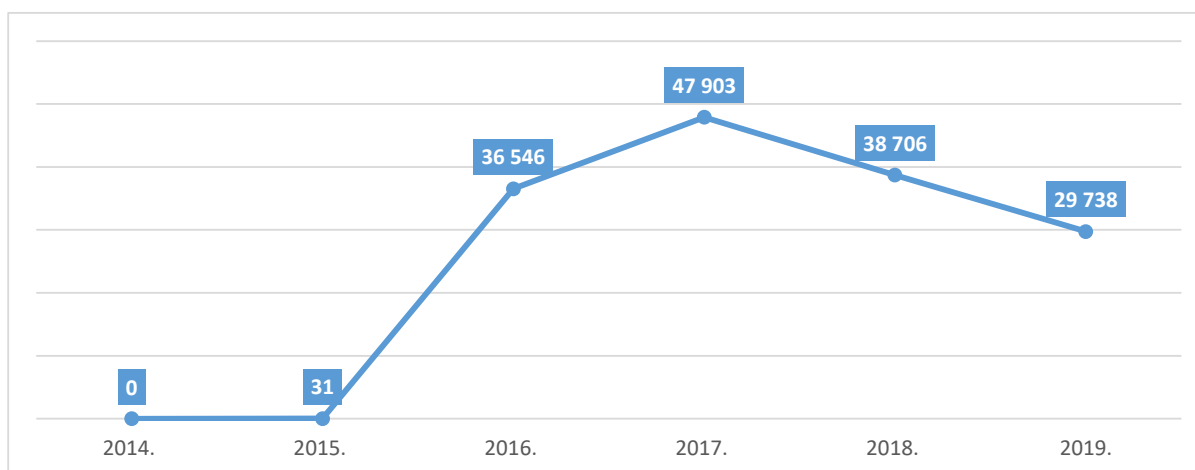
¹⁶ Prema talijanskom godišnjem izvješću o provedbi smanjenje broja krajnjih korisnika u Italiji moglo bi se pripisati provedbi reforme zajamčenog minimalnog dohotka („Reddito di Cittadinanza”) i kvalitetnijem prijenosu podataka zahvaljujući razvoju informacijskih i komunikacijskih tehnologija.

¹⁷ Treba biti oprezan pri usporedbi podataka s vrijednostima za prethodnu godinu zbog promjena u sustavu praćenja FEAD-a, kako je navedeno u godišnjem izvješću o provedbi.

Slika 1. Broj osoba koje primaju pomoć u hrani i/ili osnovnu materijalnu pomoć (u milijunima)

Slika 2. Ukupan broj osoba koje primaju pomoć u pogledu socijalne uključenosti

Izvor: SFC2014

Opći profil krajnjih primatelja pomoći FEAD-a uglavnom se nije promijenio. Kao i prethodnih godina, žene su činile gotovo polovinu (49 %) svih primatelja pomoći. Djeca su primila više od 30 % dostupne pomoći, zatim migranti, osobe stranog podrijetla ili manjine (10 %) te beskućnici (7 %). Tijekom 2019. 8 % krajnjih primatelja pomoći u okviru FEAD-a bile su osobe u dobi od 65 godina ili starije, a nešto manje od 5 % osobe s invaliditetom. Navedene su vrijednosti procjena partnerskih organizacija i treba ih uzeti u obzir s oprezom.

Djeca su 2019. činila oko 30 % primatelja pomoći u hrani, osnovne materijalne pomoći ili pomoći u pogledu socijalne uključenosti. U usporedbi s prethodnim godinama udio se neznatno povećao. U nekoliko su država članica najveći udio pomoći u hrani primila djeca, a to se posebno odnosi na Cipar, Češku, Hrvatsku, Mađarsku i Maltu, u kojima se udio kretao u rasponu od 42 % do 92 % svih krajnjih primatelja. Slično tomu, Cipar, Irska, Mađarska i Austrija zabilježili su visok udio djece među krajnjim primateljima osnovne materijalne pomoći, i to u rasponu od 86 % do 100 %. Programi u tim zemljama uključuju posebnu pomoć za djecu.

Okvir 1. Nacionalni primjeri pomaganja djeci

Većina država članica koje su usmjerile potporu na djecu nastavile su 2019. provoditi aktivnosti koje su već započele 2018.

Češka: Češka u školama osigurava subvencionirane obroke za djecu u nepovoljnom položaju. Smatra se da visokokvalitetna usluga dostave pripremljene hrane za djecu predškolske i osnovnoškolske dobi potiče veću prisutnost učenika na nastavi. Broj škola koje sudjeluju u takvim programima u stalnom je porastu. Kad je u pitanju materijalna pomoć, u Češkoj se dijeli pet vrsta početne hrane za dojenčad i prijelaznog mlijeka za različite dobne skupine te dječja hrana.

Cipar: Djeca čine najveći udio krajnjih primatelja prehrabene (92 %) i materijalne pomoći (100 %). Potrebnoj školskoj djeci u školskim kantinama pripremaju se besplatni obroci. Kad je riječ o materijalnoj pomoći, ugroženim novopečenim roditeljima osiguran je paket za dojenčad, koji sadržava osnovne potrepštine za njegu dojenčadi.

Hrvatska: Školski program osigurava pomoć djeci koja žive u siromaštvu ili na rubu siromaštva. Ta djeca imaju školske obroke, kao i školske torbe te drugi školski pribor.

Njemačka: Njemačka usmjerava potporu na djecu migranata u EU-u predškolske dobi (do 7 godina) tako što im nudi predškolsko obrazovanje. Osim toga, njihove roditelje pomaže roditeljskom potporom.

Mađarska: Djeca čine velik udio krajnjih primatelja. Djeca iz siromašnih obitelji primaju pomoć u obliku paketa s hranom i osnovnu materijalnu pomoć. Pomoć u hrani za siromašne trudnice može pomoći i u sprečavanju izlaganja njihove dojenčadi materijalnoj oskudici.

Irska: Od programâ korist ostvaruju i djeca iz obitelji koje primaju usluge banaka hrane. Djeca ostvaruju korist i od početnih paketa za kućanstvo (koji uključuju pakete za dojenčad) koji se dijele obiteljima izbjeglica kad se useljavaju u nove domove. Osim toga, djeca podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu kojima je država osigurala smještaj primila su 2019. pakete školskih potrepština.

Austrija: Pomoć u obliku školskih torba i drugog školskog pribora izravno je usmjerena na djecu školske dobi čiji roditelji primaju minimalni dohodak.

Grčka: Djeca ostvaruju korist od podijeljene pomoći u hrani, a primaju i posebnu materijalnu pomoć, uključujući školske torbe i pisali pribor. Djeci su namijenjene posebne popratne mjere, kao što su psihološka potpora prilagođena djeci, usluge za osnaživanje i socijalnu uključenost, socijalna pouka te kulturne i kreativne aktivnosti.

Latvija: Djeca primaju posebnu pomoć. To uključuje i. pakete s hranom za dojenčad i malu djecu podijeljene na tri vrste paketa na temelju dobi: 7–12 mjeseci, 13–18 mjeseci i 19–24 mjeseci; ii. četiri vrste paketa higijenskih proizvoda za dojenčad i malu djecu u dobi od 0 do 24 mjeseca: 0–6 mjeseci, 7–12 mjeseci, 13–18 mjeseci i 19–24 mjeseca; iii. pojedinačna obrazovna pomagala za djecu u dobi od 5 do 10 godina; i iv. pojedinačna obrazovna pomagala za djecu u dobi od 11 do 16 godina. Kako bi se spriječila diskriminacija, Latvija posebno osigurava da školski pribor (kao što su školske torbe) ne sadržava boje, oblike ni crteže kojima se potiču stereotipne predodžbe djevojčica i dječaka.

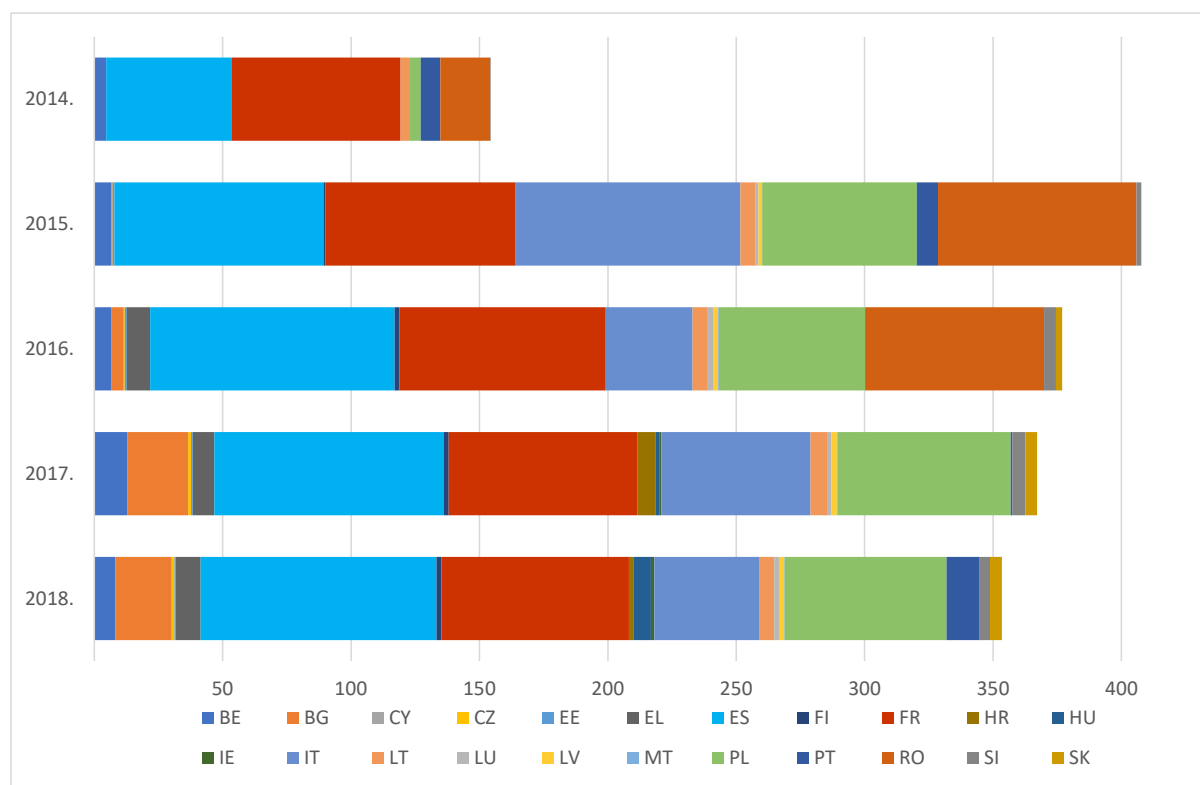
Oko 10 % krajnjih primatelja bili su migranti, osobe stranog podrijetla ili manjine. Međutim, radi zaštite podataka izvješća ne sadržavaju uvijek podatke o migrantima koji primaju pomoć (Grčka, Francuska i Slovačka), stoga je taj udio možda i veći. Migranti su općenito najveća skupina, a zatim slijede izbjeglice i tražitelji azila.

Procjenjuje se da je među krajnjim primateljima pomoći u okviru FEAD-a bilo 7 % beskućnika (taj je udio ostao stabilan 2018. i 2019.). Međutim, broj beskućnika posebno je teško procijeniti jer nisu registrirani i obično nisu voljni davati osobne podatke. U Češkoj, Francuskoj i Irskoj među krajnjim primateljima pomoći u hrani bilo je više od 13 % beskućnika. U Italiji je udio beskućnika koji primaju pomoć i dalje bio u padu u odnosu na 2018. i 2017.

OP I – pomoć u hrani

Pomoć u hrani 2019. ostala je uglavnom stabilna u odnosu na prethodnu godinu, iako je od 2016. vidljiv lagan trend pada. Od 21 države članice koje provode OP I oko polovina ih je povećala ili održala količinu podijeljene hrane. Općenito je 2019. podijeljeno nešto manje hrane nego 2018., s tim da je u nekim državama podijeljeno više hrane (posebice u Španjolskoj, Francuskoj i Italiji), a u drugim državama manje (Poljska i Bugarska)¹⁸.

Slika 3. Pružena pomoć u hrani u razdoblju 2014.–2019. (u tisućama tona) po državi članici

Izvor: SFC2014

Više od pola (55 %) pomoći u hrani sastojalo se od mliječnih proizvoda te brašna, kruha, krumpira i drugih škrobnih proizvoda. Udio mliječnih proizvoda bio je posebno visok u Francuskoj i Španjolskoj. U Finskoj, Latviji, Slovačkoj i Italiji udio brašna, kruha, krumpira i drugih škrobnih proizvoda bio je visok (50 % i više). Količina podijeljenog voća i povrća (zajednički pokazatelj ostvarenja 4. – vidjeti Prilog) te mesa, jaja, ribe i morskih plodova (zajednički pokazatelj ostvarenja 5. – vidjeti Prilog) i dalje je bila u porastu u

¹⁸ U pet država članica s najvećim programima (Španjolska, Francuska, Poljska, Italija i Bugarska) podijeljeno je 82 % ukupne količine hrane podijeljene 2019., stoga promjene u njihovoj podjeli hrane znatno utječu na ukupni trend. Međutim, procijenjena količina podijeljene hrane po krajnjem primatelju u tim državama u skladu je s procjenama za ostale države članice.

razdoblju 2017.–2019., tako da je 2019. iznosila 17,5 % za voće i povrće te 8,5 % za meso, jaja, ribe i morske plodove. Količina masti i ulja razlikuje se ovisno o državi članici i u prosjeku iznosi 5 %. Udio gotove i druge hrane¹⁹ razmjerno je visok u Grčkoj (25 %), ali je u ostatku EU-a relativno nizak i iznosi približno 9 %, posebno zbog značajnog smanjenja u Mađarskoj (s oko 36 % u 2018. na oko 18 % u 2019.). Cijena podijeljene hrane po osobi bitno se razlikuje među državama članicama i od jedne godine do druge. To je uglavnom posljedica količine i vrste podijeljenih proizvoda (npr. visok udio svježih proizvoda) te intenziteta pomoći.

Svaka od 21 države članice koja distribuira hranu, izuzev Cipra, podijelila je hranu u standardiziranim paketima. Četrnaest država članica osiguralo je i obroke: Belgija, Bugarska, Cipar, Češka, Grčka, Španjolska, Finska, Hrvatska, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Poljska i Slovačka. Neke od njih osigurale su gotove obroke školskoj djeci (Cipar, Češka, Grčka i Hrvatska) ili beskućnicima (Mađarska, Grčka, Italija, Latvija, Poljska i Slovačka). Estonske banke hrane i dalje blisko surađuju s lokalnim tijelima i općinama kako bi se što više približile domovima ljudi. Zahvaljujući dobroj komunikaciji među partnerima tijekom ciljnog razdoblja podijeljeno je 95 % svih paketa pomoći u hrani, baš kao i 2018. Kao i prethodnih godina, dostavu hrane partnerskih organizacija u Bugarskoj, Cipru, Mađarskoj i Španjolskoj u cijelosti je financirao FEAD, a 2019. ju je u cijelosti financirao i u Grčkoj.

OP I – osnovna materijalna pomoć

Količina osnovne materijalne pomoći znatno se povećala. Države članice pružile su 2019. osnovnu materijalnu pomoć u vrijednosti od 19,2 milijuna EUR, što je 42 % više nego 2018., kad je već bila porasla za 44 % u odnosu na 2017. Međutim, do povećanja nije došlo primarno zato što je više država članica počelo pružati osnovnu materijalnu pomoć kao 2018.²⁰, nego zbog široko rasprostranjenog trenda povećanja pružene materijalne pomoći. Posebno se ističu povećanja u Austriji, Grčkoj, Hrvatskoj i Latviji. Sedam država članica nastavilo je pružati osnovnu materijalnu pomoć, slično kao i prethodnih godina (CY, CZ, HU, IE, LT, LU i SK). Italija je nakon početka provedbe 2018. počela izvješćivati o napretku u pružanju osnovne materijalne pomoći, odnosno osnovnih potrepština za beskućnike. Najviše robe podijeljeno je u četirima državama članicama: Austriji, Grčkoj, Hrvatskoj i Mađarskoj (vidjeti sliku 4.). U Italiji su na beskućnike usmjerene posebne potpore za stanovanje, no beskućnici su primili pomoć u obliku proizvoda za osobnu njegu i drugih potrepština i u Češkoj, Grčkoj, Hrvatskoj i Slovačkoj. U Češkoj, Hrvatskoj i Italiji primili su i kuhinjsku opremu (osobe koje su bile u postupku preseljenja ili u neizvjesnoj stambenoj situaciji) i odjeću, a u Češkoj, Grčkoj, Hrvatskoj i Italiji primili su vreće za spavanje/pokrivače.

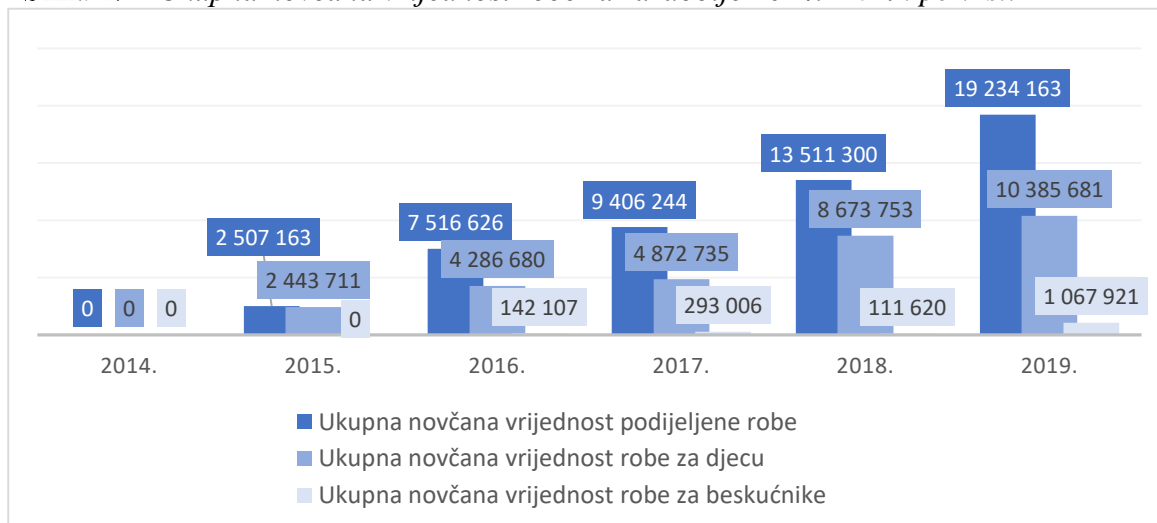
Školski pribor i proizvodi za osobnu njegu za obitelji s djecom i dalje su bili glavni artikli u okviru osnovne materijalne pomoći podijeljene putem FEAD-a. Tijekom 2019. artikli koji su se dijelili obiteljima s djecom uključivali su pisači i školski pribor (Austrija, Grčka, Hrvatska, Mađarska, Irska i Latvija), školske torbe (Austrija, Grčka, Hrvatska i Latvija), pakete za njegu dojenčadi (Cipar, Grčka, Hrvatska, Mađarska i Irska), sportsku opremu (Grčka i Hrvatska) i odjeću (Grčka, Hrvatska i Italija). U Grčkoj, Latviji,

¹⁹ Gotova i druga hrana obuhvaća suhe proizvode spremne za konzumaciju, trajne prehrambene proizvode, gotove mješavine i grickalice.

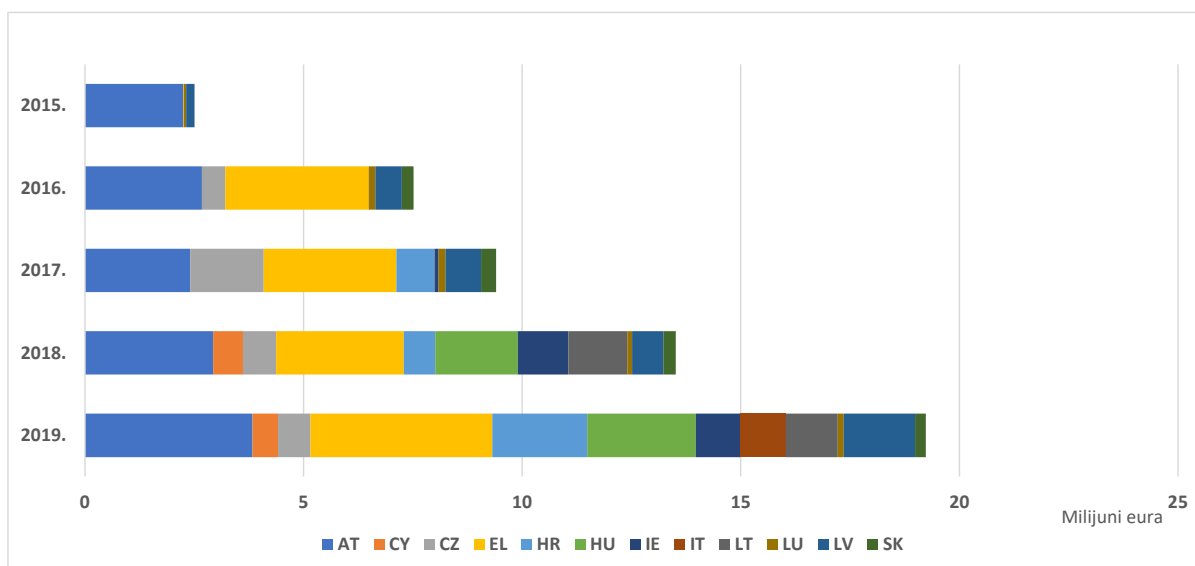
²⁰ Italija je počela pružati osnovnu materijalnu pomoć 2018., a 2019. ju je počela mjeriti. Međutim, to čini samo oko 15 % ukupnog povećanja materijalne pomoći.

Luksemburgu, Mađarskoj i Slovačkoj dijelili su se i artikli kao što su deterdžent za pranje rublja, kreme i sapuni za dojenčad i malu djecu, vlažne maramice i pelene.

Slika 4. Ukupna novčana vrijednost robe za razdoblje 2014.–2019. po vrsti

Slika 5. Ukupna novčana vrijednost robe za razdoblje 2014.–2019. po državi članici

Izvor: SFC2014

OP I – popratne mjere

U skladu s Uredbom o FEAD-u države članice koje su 2019. provodile programe OP I provodile su i popratne mjere. Većina država članica nastavila je nuditi brojne popratne mjere. Na primjer:

- Austrija je u svaki paket za početak škole uključila knjižicu koja obuhvaća više tema, primjerice informacije o drugim uslugama kao što su financijska obuka, pomoć u hrani i dijeljenje odjeće, te korisne savjete za djecu o školi,
- Estonija je distribuirala novo izdanje časopisa „Help”, koji sadržava popis podataka za kontakt korisnih organizacija i recepte za pripremu hrane uključene u pakete,

- Poljska je dodatno proširila ponudu popratnih mjera, uključujući aktivnosti kao što su fizikalna terapija i tjelesne vježbe za pretile osobe kako bi se spriječile bolesti kralježnice.

Među ostalim su mjerama:

- veliki projekt socijalno-profesionalne integracije javnih centara za društveno djelovanje (CPAS) (Belgija) u okviru kojeg razne građanske trgovine („Magasins Citoyens”)²¹ u centru grada La Louvière nude brojne usluge (npr. trgovina rabljena odjeće i potpora za tražitelje zaposlenja),
- služba za psihologiju obrazovanja koja djeci s osjetilnim ili intelektualnim teškoćama ili ozbiljnim poteškoćama u učenju pomaže u integraciji i pruža potporu putem programâ kao što su „Programi opismenjavanja u srednjim školama” (Cipar), te
- „Solidarnost u regiji Drama²²”, socijalno partnerstvo za pomoć starijim osobama (Grčka).

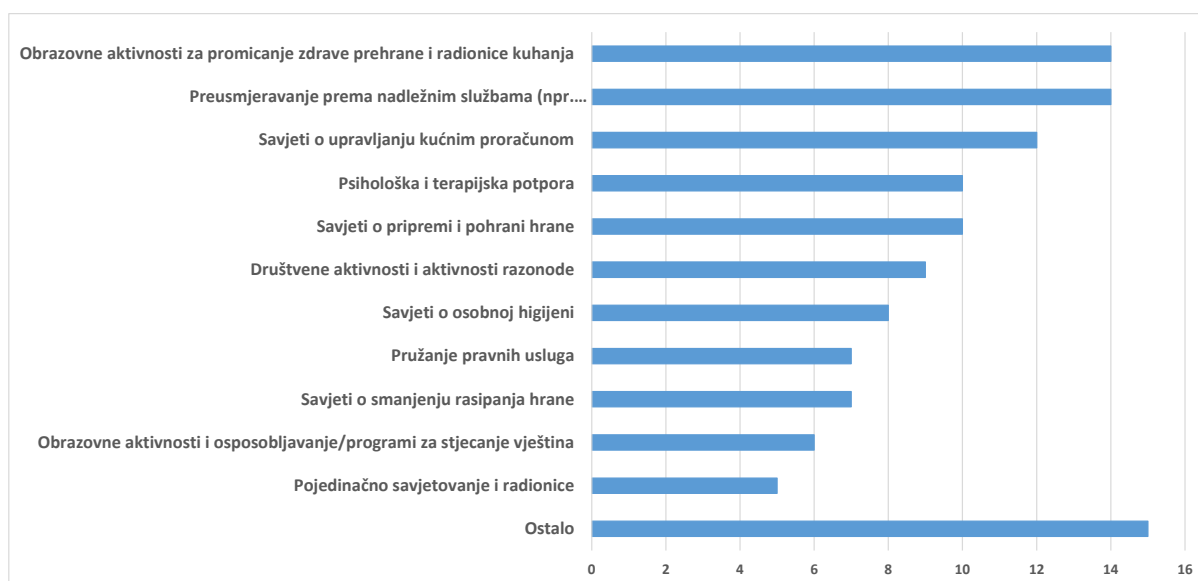
Većina država članica odlučila se za provedbu kombinacije popratnih mjera, dok se tek nekoliko njih odlučilo usredotočiti na samo jednu ili dvije aktivnosti. Popratne mjere provedene 2019. (vidjeti sliku 6.) uključivale su:

- pružanje savjeta o pripremi i pohrani hrane (BG, CZ, EE, FI, FR, HR, LT, LV, PL, PT i SK),
- obrazovne aktivnosti za promicanje zdrave prehrane, npr. radionice kuhanja (BE, BG, CZ, EE, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, LV, PL i SK),
- pružanje savjeta o smanjenju rasipanja hrane (BE, BG, HR, LU, LV, PL i PT),
- pružanje savjeta o osobnoj higijeni (BE, BG, CZ, HR, HU, LV, PL i SK),
- upućivanje odgovarajućim službama (npr. socijalnim/administrativnim) (AT, BE, BG, CZ, EE, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LU, LV i SK),
- pojedinačno savjetovanje i radionice (CZ, EL, HR, MT i SI),
- psihološka i terapijska potpora (CY, CZ, EL, FR, HR, HU, IT, LT, PL, SI i SK),
- pružanje savjeta o upravljanju kućnim proračunom (BE, BG, CZ, EE, EL, FR, HR, IE, IT, LT, LV, PL, PT i SK),
- društvene aktivnosti i aktivnosti rasonode (CZ, EE, FI, FR, EL, HR, LV, MT i SI),
- obrazovne aktivnosti i osposobljavanje/programi za stjecanje vještina (FR, EL, HR, MT, PL i SI),
- pružanje pravnih usluga (CZ, FR, HR, IE, IT, LT i PL),
- ostale popratne aktivnosti (AT, BE, BG, CY, CZ, EE, ES, FI, FR, EL, IT, LU, MT, PL i SI), uključujući usluge osobne potpore, skrb za odrasle, socijalni prijevoz, potporu za pristup pravima i potporu u školi.

²¹ <https://www.cpas.lalouviere.be/les-magasins-citoyens>

²² Grad i općina u sjeveroistočnoj Grčkoj

Slika 6. Vrste popratnih mjera provedenih 2019. (n = 22)

OP II – socijalna uključenost

Kao i prethodnih godina, države članice programa OP II²³ (Njemačka, Danska, Nizozemska i Švedska) provodile su mjere za socijalnu uključenost.

U Njemačkoj je glavna aktivnost bila pružanje pomoći novopristiglim odraslim osobama i beskućnicima te poboljšanje njihova pristupa mjerama savjetovanja i potpore. Njemačka je već premašila više ciljeva u tom području. Gotovo 90 % novopristiglih odraslih osoba i beskućnika koristilo se socijalnim uslugama nakon sudjelovanja u aktivnostima za socijalnu uključenost 2019. (cilj je bio 70 %²⁴), što potvrđuje ulogu FEAD-a kao odskočne daske za povećanje socijalne uključenosti. Ukupan broj beskućnika i osoba kojima prijeti beskućništvo koji su se do 2019. koristili uslugom savjetovanja bio je 26 830, što je već 25 % iznad zadane ciljne vrijednosti programa. Dobar napredak ostvaren je i u pružanju pomoći novopristigloj djeci predškolske dobi (16 674) i njihovim roditeljima (19 113)²⁵. Stoga bi cilj da pomoć do 2020. primi 19 700 djece i roditelja, kako je navedeno u operativnom programu, trebao biti ostvariv.

Danska je ponudila pristup skloništim i socijalnim službama te tako poboljšala uvjete za beskućnike, uključujući i one iz drugih zemalja EU-a koji imaju dozvolu boravka u Danskoj. Zahvaljujući aktivnostima uključivanja pojedincima je osiguran privremeni smještaj i skladišni prostor te su mogli sudjelovati u društvenim aktivnostima i programima kako bi povećali svoju zapošljivost. Ukupno 2 169 osoba sudjelovalo je u tim aktivnostima u razdoblju 2014.–2019., čime je za 55 % premašen cilj od 1 400 osoba, postavljen za programsko razdoblje 2014.–2020.

U Nizozemskoj se 2019. nastavio provoditi projekt „Starije osobe u susjedstvu”, s 581 sudionikom. Broj sudionika bio je manji nego 2018. i 2017. Cilj je projekta ublažiti socijalnu isključenost među starijim osobama u nepovoljnom položaju. Sve obuhvaćene osobe bile su

²³ Države članice koje provode „operativni program za socijalnu uključenost najpotrebitijih osoba” („OP II”), u okviru kojeg se pruža potpora aktivnostima izvan aktivnih mjera tržišta rada, koje se sastoje od nefinancijske i nematerijalne pomoći, usmjerene na socijalnu uključenost najpotrebitijih osoba.

²⁴ Cilj je utvrđen u operativnom programu i odnosi se na njegovo cjelokupno trajanje.

²⁵ U dobi od 2/3 do 6/7 godina, iako se ta dobna skupina može razlikovati ovisno o kontekstu u državi članici i dostupnosti predškolske dobi

starije od 65 godina. Ukupan broj sudionika za razdoblje 2014.–2019. bio je 2 855, odnosno 57 % ciljne vrijednosti (5 000). Iako se trenutačnim tempom ciljna vrijednost za 2020. i dalje čini pomalo dalekom, postignut je važan rezultat: nakon jedne godine sudjelovanja u programu 81 % uključenih starijih osoba i dalje su sudjelovale u njemu, 45 % ih je izjavilo da su proširile svoju društvenu mrežu, a 63 % ih je poboljšalo svoje digitalne i financijske vještine. Otprilike trećina sudionika 2019. bila je migrantskog podrijetla. Kako bi se prevladale jezične prepreke, zaposleno je osoblje s posebnim jezičnim vještinama.

Programi za socijalnu uključenost u Švedskoj sastoje se od dvije vrste potpore: **promicanje zdravlja i osiguranje osnovnih informacija o švedskom društvu, a namijenjene su ugroženim osobama iz drugih zemalja EU-a ili EGP-a.** Glavne ciljne skupine uključuju beskućnike (ili osobe kojima prijete beskućništvo), migrante, osobe stranog podrijetla, manjine i žene. Programom su dosad obuhvaćene 2 674 osobe, uključujući 658 osoba 2019. Udio osoba obuhvaćenih operativnim programom koje su izjavile da su ostvarile bolje uvjete za očuvanje zdravlja i osobne njege povećao se s 38 % u 2016. na 70 % u 2019. Postotak osoba koje su izjavile da su primile potporu ili pomoć stalno se povećavao: s 43 % u 2016. na 93 % u 2019. Cilj od 40 % za oba navedena pokazatelja znatno je premašen.

Prepreke u provedbi

Prepreke u provedbi zabilježene su u 17 država članica. Većina poteškoća iz izvješća bila je povezana s vremenskim rasporedom i kašnjenjima dostave pomoći (Belgija, Bugarska, Češka, Danska, Francuska, Grčka, Poljska, Portugal i Rumunjska). Neka od kašnjenja bila su izravna posljedica poteškoća s javnom nabavom do kojih je došlo prethodne godine (npr. vidjeti Rumunjsku u nastavku). Druge poteškoće bile su povezane sa sljedećim:

- logistikom, npr. neusklađenost s načelima racionalnog upravljanja zalihama, odnosno isporuke prvo onoga što je prvo stiglo (Belgija, Estonija, Hrvatska, Latvija, Poljska i Portugal),
- krajnjim primateljima, npr. nedovoljna informiranost, poteškoće u uključivanju primatelja (Hrvatska, Nizozemska, Poljska, Švedska i Slovačka),
- praćenjem i evaluacijom (Italija, Malta, Rumunjska i Švedska), npr. poteškoće u prikupljanju podataka od krajnjih primatelja i (u Italiji) izrada novog sustava praćenja,
- nedostatnim kapacitetima partnerskih organizacija (Danska, Mađarska, Italija i Poljska), te
- pravnim poteškoćama koje su prvenstveno povezane s javnom nabavom pomoći (Bugarska, Nizozemska, Portugal i Rumunjska).

Samo je Danska navela „nedostatne kapacitete upravljačkih tijela” kao prepreku u provedbi. Rumunjska tijekom 2019. i dalje nije uspjela riješiti svoje poteškoće u provedbi i ukloniti kašnjenja u javnoj nabavi zbog više prigovora koje su uložili odbijeni ponuditelji. Osim toga, rumunjsko Ministarstvo obrazovanja nije predalo zahtjev za financiranje školskog pribora. Zbog toga pomoć u hrani ili materijalna pomoć nije podijeljena već treću godinu zaredom. Ministarstvo europskih fondova, upravljačko tijelo FEAD-a u Rumunjskoj, pokušava pomoći u rješavanju problema u sljedećem izvještajnom razdoblju.

Kao i prethodnih godina, fleksibilnost FEAD-a i snažna suradnja upravljačkih tijela i partnerskih organizacija pomogle su zemljama da prevladaju mnoge od tih prepreka. U nekim je državama članicama (kao što su Italija, Irska i Francuska) upravljačko tijelo

održavalo redovite sastanke s partnerskim organizacijama i relevantnim dionicima radi rasprave o provedbi programa i pružanju potpore u tome.

Opća načela

Člankom 5. Uredbe o FEAD-u utvrđuju se načela koja je potrebno primjenjivati na svim razinama pri oblikovanju i provedbi Fonda. Ta načela uključuju komplementarnost financiranja, rodnu ravnopravnost, nediskriminaciju, sprečavanje rasipanja hrane, uravnoteženu prehranu te okolišne aspekte i aspekte povezane s klimatskim promjenama. Države članice trebale bi se pridržavati tih načela i o njima izvješćivati u godišnjim izvješćima o provedbi.

Države članice izvješćuju o tome kako primjenjuju ta opća načela.

Pridržavaju se načela komplementarnosti koordinacijom s drugim instrumentima financiranja kako bi se izbjeglo dvostruko financiranje i povećao opseg pomoći. Agencija za statistiku u Estoniji²⁶ sastavlja i predstavlja prikaze preklapanja sudionika u mjerama ESF-a i primatelja pomoći u hrani putem programa FEAD-a. Malta sastavlja detaljan popis projekata u okviru ESF-a koji nadopunjuju program FEAD-a. Osim toga, Malta pregledava prijave primljene u okviru Fonda za azil, migracije i integraciju kako bi izbjegla dvostruko financiranje i osigurala komplementarnost tog fonda i programa FEAD-a. U Portugalu isto upravljačko tijelo nadzire i program FEAD-a i operativni program ESF-a za socijalnu uključenost i zapošljavanje jer se ti fondovi nadopunjuju. U Slovačkoj se putem aktivnosti u okviru FEAD-a utvrđuju potrebe krajnjih primatelja te se one zatim zadovoljavaju dugoročnijim rješenjima putem drugih fondova, prvenstveno aktivnostima za socijalnu uključenost koje se financiraju iz ESF-a. U Italiji se mjera za potporu beskućnicima provodi integriranim pristupom s ESF-om kako bi se pružila dugoročnija potpora za socijalnu uključenost uz materijalnu pomoć.

Sve države članice izvješćuju o usklađenosti s načelima rodne ravnopravnosti i politikama nediskriminacije. Većina država članica definirala je objektivne kriterije prihvatljivosti, odnosno socioekonomski status pojedinca, za utvrđivanje ciljne skupine i krajnjih primatelja, čime se sprečava diskriminacija na svim razinama podjele pomoći. Neke djelotvorne prakse koje su provedene 2018. provedene su i 2019. Njemačka dijeli informativne letke o rodu kojima se partnerske organizacije koriste kao smjernicama za provedbu mjera FEAD-a i za osiguranje rodne ravnopravnosti. Nizozemska surađuje s udrugom koja zastupa starije osobe migrantskog podrijetla kako bi osigurala uključivost svojeg pristupa. Poljska osigurava hranu i popratne mjere kako bi zadovoljila potrebe raznih skupina, odnosno starijih osoba, trudnica, beskućnika ili osoba s invaliditetom. Iako je Švedska usmjerena i na muškarce i na žene, posebno se usredotočila na zdravlje žena. Slovačka osigurava da zaposlenike partnerskih organizacija čine i muškarci i žene.

Mnoge države članice tvrde da dijele raznolik i nutritivno uravnoteženu hranu. U većini su slučajeva u pripremi paketa s hranom pomogli nutricionisti ili odgovarajuća ministarstva (npr. Ministarstvo zdravstva u Bugarskoj i Ministarstvo rada, obitelji, socijalne skrbi i jednakih mogućnosti u Sloveniji). Italija odabire proizvode uzimajući u obzir odgovarajući unos bjelančevina i ugljikohidrata tipičan za mediteransku prehranu. U Portugalu se pri pripremi paketa s hranom nastoji osigurati zadovoljavanje 50 % energetske i

²⁶ Agencija za statistiku u Estoniji državna je agencija odgovorna za sastavljanje službenih statističkih podataka.

prehrambenih potreba krajnjih primatelja i ti paketi sadržavaju dnevne količine svake od sedam skupina hrane u *prehrambenom kotaču*²⁷.

Sve države članice osiguravaju da je podijeljena hrana u skladu s nacionalnim standardima sigurnosti i zdravlja. Osim toga, kvaliteta hrane često se provjerava. Mnogo država članica pomaže u očuvanju zdravlja krajnjih primatelja popratnim mjerama kojima se promiče zdravi život.

Kako bi se ograničilo rasipanje hrane, u pakete s hranom uvrštavaju se proizvodi s duljim rokom valjanosti. U obzir se uzima i kapacitet za pohranjivanje u skladištima. Na primjer, Cipar planira dijeljenje doručaka na temelju procijenjenog broja osoba koje od toga imaju korist kako bi se izbjeglo rasipanje hrane. Drugi način za rješavanje pitanja rasipanja hrane prikupljanje je i dijeljenje viška hrane.

Većina država članica u svojim je godišnjim izvješćima o provedbi navela da su provele mjere pogodne za okoliš. Na primjer, u Francuskoj se od ponuditelja traži da navedu informacije o emisijama CO₂. Mađarska nastoji smanjiti emisije pri prijevozu hrane, pakiranjem toplih obroka u plastične kutije otporne na toplinu i sakupljanjem rabljenih kutija. Partnerske organizacije u Luksemburgu mogu se prijaviti za oznaku kvalitete „SuperDrecksKëscht fir Betriber”, koja služi kao potvrda predanosti organizacije zaštiti okoliša. Kako je već navedeno u izvješću iz 2018., Češka upotrebljava ekološke proizvode i potiče upotrebu recikliranih materijala (npr. role toaletnog papira izrađene od 100 % recikliranog papira).

Evaluacije

Aktivnosti FEAD-a evaluirane su u najmanje sedam država članica (Belgija, Bugarska, Češka, Njemačka, Francuska, Poljska)²⁸ tijekom 2019. Većina ih je bila usmjerena na procjenu napretka programâ FEAD-a zahvaljujući tim aktivnostima i većina ih je pozitivno ocijenjena. Bugarska je 2019. provela dvije evaluacije u kojima je utvrđeno da su topli obroci i osnovne potrepštine došli do najranjivijih skupina. Povećanjem dodijeljenih sredstava za dijeljenje toplih obroka dodatno se povećao broj krajnjih primatelja (vidjeti tekstni okvir 2. u nastavku)²⁹. Kao i proteklih godina, Austrija je prikupljala povratne informacije o pruženoj pomoći putem upitnika; 99 % ispitanika bilo je vrlo zadovoljno ili zadovoljno paketom za početak škole i, općenitije, mjerom provedenom putem operativnog programa FEAD-a.

U nekim evaluacijama navedene su korisne preporuke za programsko razdoblje 2021.–2027. U okviru evaluacije provedene u Belgiji preporučuju se, među ostalim, standardizacija postupaka za utvrđivanje toga koje su osobe u najnepovoljnijem položaju, bolja koordinacija naručivanja i isporuke te veća transparentnosti i pojednostavnjivanje. Francuska je putem Općeg inspektorata za socijalna pitanja pripremila izvješće o sprečavanju nesigurnosti opskrbe hranom³⁰. U izvješću su istaknute poteškoće koje postoje u provedbi FEAD-a, posebno one povezane s distribucijskim sustavom i potporom volontera i organizacija. U izvješću je predviđeno i savjetovanje među dionicima o novom programskom razdoblju, koje je odgođeno zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19.

²⁷ Prehrambeni kotač smjernica je za prehranu po vrstama hrane. Pogledajte <http://www.fao.org/nutrition/education/food-dietary-guidelines/regions/countries/Portugal/en> za više informacija.

²⁸ <https://www.gov.pl/attachment/4c5afb14-e765-4181-ae72-bf19c437b29e>; <https://www.gov.pl/web/rodzina/informacja-i-komunikacja>.

²⁹ <https://asp.government.bg/bg/deynosti/operativna-programa-za-hrani/operativna-programa-za-hrani-2014-2020/dobri-praktiki-i-spodelyane-na-opit>

³⁰ <https://www.igas.gouv.fr/IMG/pdf/2019-069R-P.pdf>

Okvir 2. Aktivnosti evaluacije u Njemačkoj i Bugarskoj.

Njemačka je provela evaluaciju programa FEAD-a koja je obuhvaćala sve aspekte njegove provedbe. Prema podacima prikupljenima u sklopu praćenja sve su ciljne vrijednosti premašene, a obećavajući su i rezultati evaluacije. Evaluacija je pokazala da djelovanje u okviru FEAD-a zaista omogućuje skupinama u nepovoljnom položaju da redovito ostvaruju pristup uslugama. Zahvaljujući intenzivnim aktivnostima uključivanja, pojedinci koji bi inače bili zapostavljeni mogu pristupiti postojećim uslugama. Brojke pokazuju da se komunikacija između osoba koje traže pomoć ili savjete i organizacija koje pružaju te usluge poboljšava te da raste broj osoba koje pristupaju takvim uslugama. Evaluacija je popraćena studijama slučajeva koje su se odnosile na projekte. U okviru te evaluacije održani su razgovori na temu napretka i rezultata s raznim dionicima. Više informacija o evaluaciji objavit će se 2020.³¹

U vanjskoj evaluaciji programa FEAD-a provedenoj u Bugarskoj doneseni su sljedeći zaključci: i. dijeljenjem paketa s hranom pojedincima koji su izloženi velikoj opasnosti od siromaštva proširuje se opseg programa socijalne pomoći u državi; ii. ne postoje dokazi o nepotrebnom administrativnom opterećenju; iii. nema dovoljno sredstava za pokrivanje administrativnih, prijevoznih i skladišnih troškova; iv. relevantni su i utvrđivanje ciljnih skupina, i potpora i popratne mjere koje se nude; v. program FEAD-a je koherentan i dopunjuje druge nacionalne programe financiranja, npr. Fond za socijalnu zaštitu, kao i druge politike kojima se u državi pružaju socijalne naknade; i vi. program FEAD-a povećava vrijednost aktualnog nacionalnog programa kojim se podupiru javne kantine.

5. ZAKLJUČCI

Prema analizi podataka prikupljenih u okviru praćenja i godišnjih izvješća o provedbi za 2019., situacija je uvelike bila slična onoj iz 2018.

Financijske obveze u okviru programa FEAD-a 2019. iznosile su 608 milijuna EUR, odnosno nešto manje od prosjeka u razdoblju 2016.–2018. Dodijeljena sredstva u razdoblju 2014.–2019. ukupno su iznosila gotovo 3,340 milijardi EUR, odnosno 74 % ukupnih sredstava programâ (sredstva EU-a i nacionalna sredstva). Plaćanja korisnicima 2019. neznatno su se smanjila. S druge strane, zabilježeno je znatno povećanje broja zahtjeva za plaćanje koje su podnijele države članice, s tim da je razina međuplaćanja koje je izvršila Komisija do 31. prosinca 2019. premašila 38 % ukupnih dodijeljenih sredstava za razdoblje 2014.–2020. (25 % do kraja 2018.). Prema tome, čini se da financijska provedba FEAD-a općenito dobro napreduje.

Većina država članica konsolidirala je utvrđene rezultate u pružanju pomoći i ostvarila dobar napredak u postizanju ciljeva. Pomoć u okviru FEAD-a 2019. uspješno je pružalo 26 država članica. Pomoć u hrani neznatno se smanjila u odnosu na prethodnu godinu, a pružanje osnovne materijalne pomoći i dalje se povećavalo, s 42 % više pružene pomoći 2019. nego 2018. Italija je 2019. prvi put pružala osnovnu materijalnu pomoć. Unatoč tomu, određeni problemi s provedbom ostaju neriješeni, posebno kašnjenja i logistički problemi, pravna pitanja, uključivanje ciljnih skupina, praćenje i evaluacija te nedostatni kapacitet partnerskih organizacija. Većina država članica uspjela je prevladati te poteškoće

³¹ Završno izvješće (o praćenju i evaluaciji) može se preuzeti na sljedećoj poveznici:

https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Internationales/ehap-abschlussbericht.pdf?__blob=publicationFile&v=1

zahvaljujući suradnji s partnerskim organizacijama i drugim dionicima, iako su ponekad bile nužne izmjene programa. Čak i uz Komisijino pomno praćenje, Rumunjska 2019. nije pružala pomoć zbog institucijskih promjena i neriješenih problema s javnom nabavom. Ujedinjena Kraljevina povukla se iz operativnog programa za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć.

Procijenjeno je da je 2019. više od 12,5 milijuna osoba primilo pomoć u okviru FEAD-a. Pomoć u okviru FEAD-a tijekom godina se pokazala stabilnom. Pomoć u hrani i dalje je najčešća vrsta pomoći. Više od 12,2 milijuna osoba (93 % ukupnog broja krajnjih primatelja) primilo je pomoć u hrani, oko 832 000 osoba (6 %) primilo je osnovnu materijalnu pomoć 2019., dok ih je gotovo 30 000 sudjelovalo u programima za socijalnu uključenost (OP II FEAD-a). Kao i prethodnih godina, žene su činile 49 % krajnjih primatelja. Djeca su činila oko 30 %, beskućnici 7 %, a osobe s invaliditetom 5 % primatelja pomoći. Procijenjeno je da su migranti, osobe stranog podrijetla ili manjine činili 10 %, a osobe u dobi od 65 godina ili starije 8 % krajnjih primatelja pomoći.

Kao i prethodnih godina, izvješća pokazuju da je fleksibilnost FEAD-a jedan od glavnih čimbenika njegove djelotvorne i učinkovite provedbe. Partnerske organizacije imale su vrlo značajnu ulogu u pogledu znanja o ciljnim skupinama i njihova uključivanja. Međutim, FEAD je isto tako pomagao partnerskim organizacijama da povećaju učinkovitost, među ostalim kad je riječ o rokovima isporuke i institucijskoj suradnji. Prepreke u javnoj nabavi koje su se pojavile prethodnih godina uzrokovale su više kašnjenja u okviru programâ. Osim toga, države članice i partnerske organizacije mogu preusmjeravati ciljne skupine prema dugoročnijim uslugama, što se pokazalo ključnim u uspostavljanju odnosa uzajamnog povjerenja s krajnjim primateljima.

Popratne mjere sve su bolje organizirane i sve raznolikije. Prema godišnjim izvješćima o provedbi sve države članice koje su 2019. provodile OP I u okviru FEAD-a provodile su i popratne mjere. Obrazovne aktivnosti za promicanje zdrave prehrane i radionice kuhanja i dalje su bile najčešća vrsta popratnih mjera, nakon kojih slijede preusmjeravanje prema odgovarajućim službama i savjetovanje o upravljanju kućnim proračunom. Mnoge države članice provode i druge aktivnosti prilagođene njihovim potrebama. Općenito je identificiran raznolik skup dobrih praksi.

Prema izvješćima država članica, uglavnom su postupale u skladu s općim načelima. Sve su osigurale da pomoć bude jednako dostupna muškarcima i ženama te je većina istaknula da nije bilo diskriminacije na osnovi roda, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ni spolne orijentacije. Neke su države članice nastojale osigurati da sadržaj FEAD-ovih paketa s hranom odgovara zahtjevima partnerskih organizacija i krajnjih primatelja kako bi se spriječilo rasipanje hrane. Države članice nastojale su pružiti što raznolikiju i nutritivno što uravnoteženiju hranu te su pazile na skladištenje i pravovremenu isporuku, kao i upotrebu recikliranih materijala. Ti aspekti važni su za promicanje javnog zdravlja te ostvarivanje ciljeva povezanih sa zaštitom klime i okoliša.

Izbijanje pandemije bolesti COVID-19 znatno je promijenilo okolnosti provedbe programa FEAD-a tijekom 2020., nakon razdoblja obuhvaćenog ovim izvješćem. Gospodarska i socijalna kriza koja je uslijedila nerazmjerno je utjecala na određene skupine i pojedince u nepovoljnom položaju, uključujući one najpotrebitije. Nove skupine pojedinaca koje su prije bile u ranjivom položaju sada se suočavaju sa siromaštvom i socijalnom isključenošću. Društvena ograničenja koja su nametnuta zbog zdravstvene krize promijenila su način na koji organizacije pružaju pomoć u hrani i materijalnu pomoć.

Kao odgovor na aktualnu krizu Uredba o FEAD-u dvaput je izmijenjena 2020. i 2021. u okviru inicijativa CRII, CRII+ i REACT-EU kako bi se osigurala veća potpora do početka novog programskog razdoblja i kako bi se olakšala provedba programa.

Program FEAD-a za razdoblje 2014.–2020. približava se kraju te se oblikuje budući program i upravljanje novim fondom. FEAD će u razdoblju 2021.–2027. postati sastavni dio ESF-a plus, čime će se ublažavanje najtežih oblika siromaštva dodatno integrirati u šire strategije i financiranje socijalnog uključivanja. Programima u okviru ESF-a plus podupirat će se gospodarski i socijalni oporavak nakon pandemije koronavirusa te će se poticati pravedna tranzicija prema klimatski neutralnom gospodarstvu s u skladu s ambicijama u okviru europskog zelenog plana³² i u kombinaciji s Fondom za pravednu tranziciju³³. To će biti i ključan program za postizanje ciljeva europskog stupa socijalnih prava³⁴.

³² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

³³ https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/newsroom/news/2020/01/14-01-2020-financing-the-green-transition-the-european-green-deal-investment-plan-and-just-transition-mechanism

³⁴ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9524>